

DE STIER VAN POTTER.

De wijsheid van spreekwoorden is dikwijls dwaasheid. Ik denk daaraan, nu ik mij zet om een woord te schrijven bij den Stier van Potter, en nu me het spreekwoord te binnen komt, dat men gewoonlijk in het Fransch zegt: De kritiek is gemakkelijk, maar de kunst is moeilijk. Dat is niet waar; het is eer omgekeerd. De kunst is gemakkelijk genoeg, maar de kritiek is moeilijk, zóó moeilijk, dat gezonde kritiek hoogst zeldzaam is!

Ik zal me dan ook niet wagen aan een kunstbeschuwing. Om de eenvoudige reden, dat ik ze niet geven kan. Wie ben ik, om een oordeel uit te spreken over een kunstwerk als de Stier!

Neen, dat is geen gehulchele nederigheid, dat is meenens. Over dingen, waar ik verstand van heb, durf ik mijn meening wel uitspreken, maar van schilderkunst heb ik geen verstand. De eerste de beste kan maar niet een oordeel uitspreken over een schilderstuk. Of over een muziekstuk. Of over een gedicht. Of over een roman. Of over een bouwwerk.

't Zou waarlijk beter zijn, wanneer we over al die dingen ons geen oordeel aanmatigden. Over de kunst, bedoel ik. Iets anders is het, dat we oordeelen over den inhoud. Of Barbusses Hel een kunststuk is, zal ik niet beoordeelen. Maar naar ik er van hoor — ik heb het boek niet gelezen en zal het niet lezen — is het een boek, waarin onzedelijke bladzijden voorkomen. Dat kan een gewoon mensch beoordeelen, en dan zal hij er tegen waarschuwen, ongeacht de kunstwaarde; want zedelijkheid staat hooger dan kunst. Zedelijkheid raakt het leven der ziel; kunst is slechts één uiting van het zieleleven.

Doch over die kunst oordeele dan ook alleen, wie er over oordeelen kan. Er zijn op alle terrein van kunst zoo velen, die zich als kunstrechtters opwerpen, terwijl ze maar wat bazelen, wat klanken gebruiken zonder inhoud. Om kunstrechtter te zijn, moet men toch minstens kunstenaar zijn, en wel zulk een rijk begaafd kunstenaar, dat men ook een kunstrichting, die niet in eigen lijn ligt, kan waardeeren. Zulk een breedheid van blik is slechts het bezit van enkelen, en daarom is er zooveel ongelukkige kritiek. En daarom is het oordeel over hetzelfde kunstwerk, over hetzelfde boek bijvoorbeeld, zoo hemelsbreed verschillend.

Kritiek is moeilijk. De kritikus moet zich kunnen plaatsen op het standpunt, waarop de kunstenaar stond, moet zich in diens zieleleven kunnen indenken, en dan moet hij de gebreken van dat zieleleven, en de gebreken van de uiting kunnen beoordeelen.

Maar de kunst is gemakkelijk. Dacht ge, dat het voor Paulus Potter een halsbrekend werk is geweest, dien Stier met zijn omgeving op het doek te brengen? 't Is hem genot geweest. Hij heeft geschilderd om te genieten. Ik stel me voor, dat hij in 't weiland bij Delft een potloodschets van zijn Stier heeft genomen, en daarna op zijn atelier in het stedeke het schilderij heeft uitgewerkt in die frissche kleuren, die nog het oog bekoren. Maar dat was hem geen arbeid, dat was hem een lust.

Dat is het wezen van den kunstenaar. Hij werkt niet uit plicht, niet om loon, niet om roem; om dat alles denkt hij niet. Hij werkt omdat de arbeid hem een genot is. En wel arm is de kunstenaar, wanneer hij om den broode moet dichten, schilderen, componeeren. Daarom was het zoo goed gezien van Lodewijk XIV, die, wanneer hij een kunstenaar ontdekte, op welk gebied ook, hem een jaargeld gaf, opdat hij geheel zou leven voor de kunst.

Neen, de goedkoope burgermanskritiek blijve van kunstwerken af. Kunstwerken geven is het werk van enkelen. Kunstwerken beoordeelen is gegeven aan nog kleiner aantal. Maar kunstwerken genieten is het deel van velen. Je hoeft geen plantkundige te zijn, om te genieten van rozengeur of viooltjeskleuren. En je hoeft geen kunstenaar te zijn, om te genieten van een symphonie van Beethoven; van

een bouwwerk als het Rijksmuseum te Amsterdam, of van den Stier van Potter.

Ik ben hem nog eens gaan kijken in het Mauritshuis. 'k Heb even nagesnuffeld, dat Potter nog maar 22 jaar oud was, toen hij daar links zijn naam in het hek sneed, en dat hij slechts 28 jaar oud is geworden. Drie jaar lang, van zijn 23ste tot zijn 26^e woonde hij in het huis, waar nu onze hoofdredacteur woont, gelijk een gevelsteen in dat huis vermeldt.

Doch dat zijn bijzaken, waar ge slechts even over denkt, wanneer ge staat voor het meesterwerk.

Het is heel mooi geplaatst, als hoofdwerk tegen een wand in een der zalen, en een scherm is zóó gezet, dat ge gemakkelijk de juiste belichting krijgt. En dan is het waarlijk een genot, ook al hebt ge geen kunsttermen geleerd, een tijdlang rustig daarvoor te staan of te zitten. En daarbij treedt ge onwillekeurig nu en dan eens wat nader, om te letten op allerlei bijzonderheden.

Want rijk is het schilderij. Natuurlijk is de Stier de hoofdpersoon, die de volle aandacht vraagt. Maar ge let toch ook op de andere dieren, tot op dien kikker, die er bij zit of hij zich ook tot het vee rekent, ja, tot op de vliegen op en boven den rug van den Stier. En waarlijk vergeet ge ook den boer niet, die zoo gelukkig en blijmoedig staat tusschen de dieren, die hij liefheeft en die hem kennen en liefhebben.

Weet ge, wat Potter mij verteld heeft? Dat het rund een mooi dier is. Ik ben den volgenden dag den grintweg opgegaan en bij een sloot ben ik gaan staan tegenover een paar koeien en ik heb gelet op een stier, die aan een ketting vastzat. En ik heb deze opmerking gemaakt, dat wij, menschen, de melkkoeien hebben misvormd door onze begeerte naar steeds meer melk en dus steeds meer voordeel, maar dat een jonge vaars en een jonge stier werkelijk mooie dieren zijn. Ge moet op de jeugdige dieren letten. Maar als ge 't hebt over de schoonheid van een paard, dan denkt ge toch ook niet aan het afgebeulde dier, dat nauwelijks zichzelf meer kan voortsleepen? Onze koeien zijn ook afgebeuld.

Maar ge moet een rund zien met volle vormen, een dier in de volle bewustheid van zijn rijke leven. Ge moet den Stier zien, zooals Potter hem zag. Daar spreekt kracht uit heel dat lichaam. Daar spreekt moed en blijdschap uit die glanzende oogen. En daar is schoonheid in dien roodbonten haargroei. Juist die haargroei doet u telkens nader treden. Want Potter is een schilder, die ook de kleinigheden met kennelijke liefde heeft uitgewerkt.

Het is een gelukkige gedachte geweest, dat men schilderijen en dergelijke kunstvoorwerpen samengaat in openbare museums. Want er zijn vele kunstliefhebbers, gelijk wel blijkt, wanneer men zulk een museum bezoekt.

Het is wel te begrijpen, dat een liefhebber, die het betalen kan, een eigen verzameling aanlegt, maar daarbij is toch de gedachte eenigszins pijnlijk, dat kunstwerken daardoor aan het algemeen worden onttrokken. De communistische regeering van Hongarije, die met geweld optreedt tegen alle bezitters, heeft ook alle kunstwerken onteigend en in de museums geplaatst. Natuurlijk, dat is een daad van geweld, van willekeur, van onrecht. Maar die daad wijst toch op de wenschelijkheid, dat bezitters meer hun kunstschaten zoo nu en dan eens voor het publiek tentoonstellen, of — zooals trouwens ook dikwijls gebeurt — ze in bruikleen afstaan aan de openbare museums. Wat zou het bijvoorbeeld jammer zijn, zoo de Stier van Potter ergens in particulier bezit was, en de oogen van slechts enkelen verheugde.

Nu is hij mij weer een verheuging geweest. En niet alleen mij, maar zooveel duizenden en honderdduizenden als het Mauritshuis bezoeken.

Lezer, wanneer ge in Den Haag komt, verzuim het Mauritshuis niet. Er is veel moois. Ge kunt er een goede ure hebben, en ge kunt uw God danken ook voor deze zijde van het rijke leven, voor het leven der schilderkunst, die Zijn gave is, niet voor de enkelen, maar voor allen.

A. L.

